

Οκτωβριανή επανάσταση: Τα πρώτα βήματα

Το αδιαφιλονίκητο γνώρισμα κάθε επανάστασης που απειλεί ν' αντιστρέψει τις καθυστερημένες δομές της παλιάς κοινωνίας αποτελεί η βίαιη εισβολή των πλατιών λαϊκών στρωμάτων στο προσκήνιο της ιστορίας—στην περιοχή όπου και καθορίζονται τα δικά τους πεπρωμένα.

Σε μια κοινωνία που βρίσκεται σε αναταραχή, οι αμοιβαία ανταγωνιζόμενες τάξεις βρίσκονται σε μια διαρκή διαπάλη που αναζητά εναγωνίως διέξοδο και προοπτική. Οι συσσωρευμένοι κοινωνικοί ανταγωνισμοί ασφυκτούν στους κόλπους της παλιάς κοινωνίας που υποφέρει από την κρίση και το αδιέξοδο. Το παλιό καθεστώς γίνεται ανυπόφορο και τότε τα φράγματα της εξουσίας και των παραδοσιακών σχέσεων στην ιδιοκτησία, στο δίκαιο, στην ηθική, ανατρέπονται.

Η εξέγερση, δηλαδή η πιο βίαιη και οξεία περίοδος στην πάλη των τάξεων για εξουσία, είναι υποχρεωμένη να δώσει λύση στην αντίφαση και το άλυτο κοινωνικό ζήτημα. Ωστόσο και η πιο βίαιη εξέγερση μπορεί να μείνει απλώς και μόνο στο επίπεδο της ανταρσίας. Εδώ ανοίγεται και το πεδίο του συνειδητού παράγοντα, δηλαδή του κόμματος.

Η ιστορία της ρωσικής επανάστασης του 1917 απέδειξε πως το γεγονός που έχει ιδιαίτερη σημασία στην πάλη των τάξεων δεν είναι η επαναστατική μέθοδος καθυστερημένη—και η εξέγερση αποτελεί την πιο ακραία εκδήλωση της επαναστατικής διαδικασίας—αλλά η σωστή εφαρμογή της στα γεγονότα. Με άλλα λόγια, ο μαρξιστικός προσανατολισμός και δράση στο πεδίο των κοινωνικών αγώνων.

Η χειραφέτηση της εργατικής τάξης και η κοινωνική αλλαγή μπορούν να προέλθουν, όπως άλλωστε απέδειξε και η ιστορία των τελευταίων δεκαετιών, μέσα από σκληρούς και μακροχρόνιους κοινωνικούς ανταγωνισμούς. Ασφαλώς, μια ειρηνική, κοινοβουλευτική αλλαγή προς μια νέα κοινωνική συγκρότηση θα είχε πολλαπλά οφέλη από την άποψη των συμφερόντων της κουλτούρας και ως εκ τούτου και των συμφερόντων του σοσιαλισμού. Δυστυχώς όμως, οι κυρίαρχες τάξεις δεν αποδέχονται τις αλλαγές στις κοινωνικές δομές, ακόμα και όταν τις επιθυμεί η συντριπτική πλειοψηφία του έθνους. Από εκεί και οι βίαιες αντιδράσεις των συντηρητικών δυνάμεων σε κάθε απόπειρα ριζικών μετασχηματισμών καθώς και οι σκληρές κοινωνικές συγκρούσεις που τις ακολουθούν. Αν η ηγεσία της εργατικής

τάξης αρνηθεί αυτή την προσπάθεια και δεν ακολουθήσει μια μακροχρόνια διαδικασία διαπαιδαγώγησης και οργάνωσης του εργατικού κινήματος προς αυτή την κατεύθυνση, τότε είναι καταδικασμένη, όταν οι συνθήκες επιβάλουν την αναμέτρηση στο πεδίο των κοινωνικών αγώνων, να δώσει τη μάχη υπό δυσμενείς όρους.

Σε τέτοιες συνθήκες, η νίκη του κινήματος και η άρση του κοινωνικού αδιεξόδου εξαρτώνται από μια σειρά ακόμα και τυχαίων περιστατικών. Η εξουσία, σε περίπτωση νίκης, μπορεί να ξεφύγει και πάλι από την εργατική τάξη και να ξανατεράσει στα χέρια της αστικής αντίδρασης.

Η ιστορία της ρωσικής επανάστασης έχει να διδάξει τις νέες γενιές του εργατικού κινήματος το πώς η αριστερή πτέρυγα της ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας, αυτή που αργότερα αποτέλεσε το κομμουνιστικό κόμμα, μπόρεσε να αναπτύξει μέσα από μια πολύχρονη και πολυσύνθετη διαδικασία –που τόσο αριστοτεχνικά περιέγραψε ο Λένιν στο περίφημο έργο του *Αριστερισμός*– την εργατική τάξη πολιτικά και οργανωτικά και να την οδηγήσει στην εξουσία.

Η αντίληψη ότι ακόμα και οι πιο «ανάφομες» συνθήκες μπορούν να συνδυαστούν με απότομες καμπές και αλλαγές στην ιστορική εξέλιξη, βρήκε τη δικαίωση της στη ρωσική επανάσταση. Τις παραμονές των επαναστατικών γεγονότων του Φλεβάρη ο Λένιν, σ' ένα λόγο του στην ελβετική εργατική νεολαία στο Φολκχάουζ της Ζυρίχης το Γενάρη του 1917, υποστήριζε –μέσα στο κύμα του σοβινισμού που αγκάλιαζε το ευρωπαϊκό εργατικό κίνημα– πως «εμείς, οι ηττωμένοι, ίσως να μη ζήσουμε ως τις αποφασιστικές μάχες αυτής της επανάστασης που έρχεται»!

Και πραγματικά, την πρώτη περίοδο του πολέμου, το ρωσικό, όπως άλλωστε και το διεθνές εργατικό κίνημα είχε υποχωρήσει αποφασιστικά. Τα πιο δραστήρια στρώματα της εργατικής τάξης και τα πιο επαναστατικά στοιχεία των εργατικών κομμάτων και οργανώσεων οδηγήθηκαν στο μέτωπο. Οι ηγέτες των κομμάτων είχαν εξοριστεί ή βρίσκονταν απομονωμένοι στο εξωτερικό. Οι απεργίες τιμωρούνταν αυστηρά. Τα συνδικάτα υπέφεραν τις διώξεις του στρατιωτικού νόμου που είχε σαρώσει τον εργατικό τόπο και κάθε ελεύθερη έκφραση της εργατικής τάξης. Στην επιφάνεια, η τσαρική αντίδραση διεξήγε τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο με «σίγουρα» τα νύχτα της.

Ωστόσο, παρά τη φαινομενική ηρεμία στο πεδίο της ταξικής πάλης, σοβαρές διεργασίες συντελούνταν στη συνείδηση της εργατικής τάξης. «Η ιδέα της γενικής απεργίας –τόνιζε μια μυστική έκθεση της αστυνομίας της Πετρούπολης– συγκεντρώνει κάθε μέρα καινούργιους οπαδούς και γίνεται λαοφιλής, όπως το 1905».

Το ξέσπασμα το Φλεβάρη.

Η επανάσταση ξέσπασε στις 23 του Φλεβάρη με μια απεργία όχι των πιο προχωρημένων τμημάτων της εργατικής τάξης στη βαριά βιομηχανία, αλλά των πιο καταπιεσμένων στρωμάτων των εργατριών της βιομηχανίας υφανμάτων της Πετρούπολης την ημέρα που γιορταζόταν η παγκόσμια ημέρα της γυναίκας!

Απο τη στίβα όμως άναψε η φλόγα της επανάστασης.

Την επομένη, στις 24 του μήνα, απεργούσαν οι μικροί βιομηχανικοί εργάτες της Πετρούπολης! Οι μαχητικές διαθέσεις κυριαρχούσαν στην εργατική τάξη. Συγκεντρώσεις, συγκρούσεις με την αστυνομία και μαζικές διαδηλώσεις με συνθήματα «κάτω ο τσάρος» και «κάτω ο πόλεμος». Η κοινωνική ηρεμία και η σοβινιστική απάθεια έδωσαν τη θέση τους στην κοινωνική αναταραχή και τελικά στην ίδια την επανάσταση.

Στις 25 του μήνα, ο τσάρος διέταξε το στρατιωτικό διοικητή της περιοχής της Πετρούπολης, στρατηγό Χαμπιάλοφ: «Να σταματήσετε από αύριο τις ταραχές στην πρωτεύουσα». Το ρεύμα, όμως, της επανάστασης δεν γύριζε πίσω. Στις 27 του μήνα, ο στρατός παράκουσε τις τσαρικές διαταγές και αφηγήθηκε να πυροβολήσει τις μαχητικές εργατικές συγκεντρώσεις!

Αν με τον όρο «συμριλλιακή λαού και στρατού» εννοούμε ιδιαίτερα στις καθυστερημένες χώρες, την αποδυνάμωση του φαινομένου, κάθε αντιδραστική κλίση της στρατιωτικής ιεραρχίας να έρχεται σε αντίθεση με τη συντριπτική πλειοψηφία του έθνους και να διακινδυνεύει τις απορριχτικές λύσεις, τότε η ισχυρή και μαχητική κινητοποίηση της εργατικής τάξης στο φόντο του ρωσικού Φλεβάρη έδωσε το πραγματικό περιεχόμενο στον όρο. Ο τσαρικός στρατός σχεδόν διαλύθηκε. Το τέλος της τσαρικής μοναρχίας ήρθε τόσο ξαφνικά όσο και το ίδιο το ξέσπασμα της επανάστασης. Η ρωσική επανάσταση άρχισε σαν μια αστική δημοκρατική επανάσταση.

Με το ξέσπασμα της επαναστατικής διαδικασίας του Φλεβάρη, η χιλιόχρονη καταπιεστική απολυταρχία του ρωσικού τσαρισμού διαλύθηκε κάτω από τα ανελέητα χτυπήματα ενός αφυπνιζόμενου εργατικού κινήματος και της βαθιάς δυσανεκτικότητας εκατομμυρίων αγροτών που ντυμένοι τη στρατιωτική στολή βρίσκονταν στο επίκεντρο του ιμπεριαλιστικού πολέμου.

Ωστόσο, η νικηφόρα επανάσταση ανατρέποντας τον τσάρο μεταβίβασε την εξουσία στα χέρια των φιλελεύθερων κοινοβουλευτών του κόμματος των «Συνταγματικών Δημοκρατών» (Καντί). «Η εξουσία δεν έπεσε τυχαία στα χέρια αυτού του κόμματος—τόνισε ο Λένιν στα *Διδάγματα της επανάστασης*—αν και δεν ήταν φησικά οι κεφαλαιοκράτες που πολέμησαν τα τσαρικά στρατεύματα, που έχισαν το αίμα τους για την ελευθερία· μα οι εργάτες και οι αγρότες, οι ναύτες και οι στρατιώτες. Η εξουσία έπεσε στα χέρια του κόμματος των κεφαλαιοκρατών γιατί η τάξη αυτή είχε στα χέρια της τη δύναμη του πλούτου, της οργάνωσης και των γνώσεων»¹.

Η διπλή εξουσία.

Το κύριο χαρακτηριστικό, όμως, της επανάστασης ήταν η δημιουργία μιας άλλης μορφής εξουσίας, δοκιμασμένης και από την επαναστατική εμπειρία: τη σοβιετική μορφή οργάνωσης.

Τα Σοβιέτ, όπως ακριβώς και στην επανάσταση του 1905, ήταν επιτροπές δημο-

κρατικά εκλεγμένες από εργάτες και στρατιώτες και συνδεδεμένες σε τοπική, περιφερειακή και εθνική κλίμακα.

Έτσι, δίπλα στην Προσωρινή Κυβέρνηση της φιλελεύθερης αστικής τάξης εμφανίστηκε μια άλλη εξουσία: η εξουσία της εργατικής τάξης και των φτωχών αγροτών με τη μορφή των «Σοβιέτ των εργατών και των στρατιωτών βουλευτών». Ο Λένιν εξήγησε τότε: «Η εξουσία αυτή δεν είναι καθόλου του ίδιου είδους με την εξουσία που υπάρχει γενικά στην κοινοβουλευτική αστική δημοκρατία του συνηθισμένου τύπου που επικρατεί ως τα σήμερα στις προχωρημένες χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής. Συχνά, αυτό το περιστατικό το ξεχνούν, συχνά δεν το σκέφτονται κατά βάθος, ενώ εδώ βρίσκεται όλη η ουσία. Η εξουσία αυτή είναι εξουσία του ίδιου τύπου με την Κομμούνα του Παρισιού». Η ύπαρξη των Σοβιέτ δημοόργησε μια ιδιόμορφη κατάσταση όσον αφορά το ζήτημα του κράτους και της εξουσίας – μια ιδιομορφία που οι μαρξιστές αποκάλεσαν εύστοχα διύισμό της εξουσίας. Μια διπλή εξουσία όπου συνυπήρχαν η αστική και η εργατική εξουσία, εξέλιξη που αντανάκλασε την ασυμφιλίωτη σύγκρουση των τάξεων μέσα στην επαναστατική εποχή.

Κρίση προσανατολισμού.

Την ίδια περίοδο, βέβαια, το κόμμα των μπολσεβίκων πέρασε – όπως ακριβώς και τα άλλα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα – μια σοβαρή κρίση προσανατολισμού. Η ηγεσία του μπολσεβίκικου κόμματος που βρισκόταν στη Ρωσία – Κάμενεφ, Στάλιν, Ρίκοφ, Μπούμπνοφ κ.ά. – αποφάσισε να υποστηρίξει την Προσωρινή Κυβέρνηση. Στις 15 του Μάρτη του '17 η «Πράβντα» επίσημο όργανο του κόμματος, αναγνώριζε πως οι μπολσεβίκοι θα υποστήριζαν την προσωρινή κυβέρνηση στο μέτρο που αυτή πολεμάει την αντίδραση και την αντεπανάσταση. Το επίμαχο άρθρο υπό τον τίτλο «Χωρίς μυστική διπλωματία» υποστήριξε: «Όταν ένας στρατός βρίσκεται αντιμέτωπος μ' έναν άλλο, θα ήταν η πιο ανόητη πολιτική να του προτείνουμε να πετάξει τα όπλα και να πάει σπίτι του. Μια τέτοια πολιτική δεν θα είναι πολιτική ειρήνης... Όχι. Ένας ελεύθερος λαός θα μείνει γερά στις θέσεις του, θα απαντήσει με σφαίρα σε κάθε σφαίρα, με πυροβολισμό στον κάθε πυροβολισμό. Είναι αναμφίβολο. Δεν πρέπει να επιτρέψουμε με κάθε τρόπο την αποσύνθεση των στρατιωτικών δυνάμεων της Επανάστασης.... Όχι διόλυση του επαναστατικού στρατού, ούτε το ασυνάρτητο «Κάτω ο πόλεμος» είναι το σύνθημά μας. Το σύνθημά μας είναι: Πίεση πάνω στην Προσωρινή Κυβέρνηση με το σκοπό να εξαναγκαστεί να κάνει ανοιχτές προτάσεις προς την παγκόσμια Δημοκρατία για την κατάπαυση των εχθροπραξιών. Μέχρι τότε όμως, ο καθένας οφείλει να παραμείνει στη θέση του».

Η ηγεσία του κόμματος παρέμενε έτσι τυπικά στις αντιλήψεις του προγράμματος του 1903. Οι Μπουχάριν και Πρεομπραζένσκι εξήγησαν αργότερα ότι «τον καιρό που έγινε αυτό το παλιό πρόγραμμα οι μπολσεβίκοι και οι μενσεβίκοι απο-

τελοσόσαν ένα κόμμα, κι ήταν κοινό το πρόγραμμά τους. Η εργατική τάξη τότε μόλις άρχισε να οργανώνεται... Γι' αυτό, κανένας δεν σκεφτόταν ακόμα πώς να πραγματοποιηθεί η εργατική εξουσία, πώς να παρθούν δέχως αργοπορία εργοστάσια και φάμπρικες από τα χέρια της αστικής τάξης. Αυτό ήταν το παλιό μας πρόγραμμα του 1903»¹. Οι συνθήκες όμως τώρα ήταν διαφορετικές. Όπως διηγείται και ο Σλιάπνικοφ -μέλος του γραφείου της Κεντρικής Επιτροπής στην Πετρούπολη που πήρε ενεργά μέρος στην επανάσταση- «Η μέρα που βγήκε το πρώτο φύλλο της μεταμορφωμένης "Πράβντα", η 15η του Μάρτη ήταν μέρα χαράς και αγαλλίασης για τους σταυρούς της εθνικής άμυνας. Ολόκληρο το ανάκτορο της Τσαρβίδας, από τους επιχειρηματίες στην Επιτροπή της Δούμας ως την ίδια την καρδιά της επαναστατικής δημοκρατίας -την Εκτελεστική Επιτροπή- αντηχούσε από μιαν είδηση: η νίκη των μετριοπαθών, των λογικών μπολσεβίκων πάνω στους εξτρεμιστές... Όταν εκείνο το φύλλο της "Πράβντα" έφτασε στα εργοστάσια, προξένησε βαθιά κατάπληξη ανάμεσα στα μέλη του κόμματός μας και στους σηματοδοτούντες μας...»

Ο Λένιν, που το ξέσπασμα της επανάστασης τον βρήκε εγκλωβισμένο στη Ζυρίχη, αντέδρασε βίαια στην επίσημη πολιτική της ηγεσίας στη Ρωσία με τα περίφημα «Γράμματα από μακριά». Στις 6 του Μάρτη αντιτάχθηκε αποφασιστικά σε κάθε συμβιβαστική και σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση τηλεγραφώντας από τη Ζυρίχη στην Πετρούπολη τις θέσεις του:

«Η τακτική μας: ολοκληρωτική δυναμική, καμιά υποστήριξη στη νέα κυβέρνηση-υποπευόμαστε ιδιαίτερα τον Κερένσκι- εξοπλισμός του προλεταριάτου - μόνη εγγύηση άμεσες εκλογές στη Δούμα της Πετρούπολης- καμιά προσέγγιση με άλλα κόμματα».

Στις 17 του Μάρτη, μ' ένα γράμμα του απείλησε «θα προτιμούσα ακόμα και άμεσο σχίσμα με οποιοδήποτε από το κόμμα μας παρά να ενδώσω στο σοσιαλδημοκρατισμό... Ο Καμένεφ πρέπει να καταλάβει ότι πάνω του πέφτει ιστορική ευθύνη παγκόσμιας σημασίας».

Ωστόσο, ήταν η επιστροφή του στη Ρωσία που σήμανε την απαρχή για μια θεαματική στροφή στη στρατηγική του κόμματος. Ο Τζ. Λιντχόλμ αναφέρει πως «όταν ο Λένιν εγκατέλειψε την εξορία του στη Ζυρίχη κι έφτασε στον σταθμό της Φινλανδίας τον Απρίλη του 1917, ήταν σε θέση ν' αστυνώνει μαζικές συγκινήσεις, σαν αυτές που ο Μπακονίν μάλιστα ήλπιζε. Μπόρεσε να ξυπνήσει όχι μόνο την επιθυμία για άμεσο τέλος του πολέμου, αλλά και την αγγισμένη αποφασιστικότητα για συντριβή του κράτους και της κοινωνίας που υπήρχαν, για να φτεντεί η κόκκινη σημαία στα Χερμενιά Ανάκτορα και για τη ανακήρυξη μιας δικτατορίας εργατών και αγροτών. Και όλα αυτά πραγματοποιήθηκαν από έναν άνθρωπο που βρέθηκε εκεί πέρα την κατάλληλη στιγμή. Χωρίς τον Λένιν δεν θα υπήρχε Οκτωβριανή Επανάσταση- όσο γι' αυτό, οι ιστορικοί δεν μας αφήνουν καμιά αμφιβολία. Γιατί, ακόμα και οι πιο παλιοί και οι πιο αφοσιωμένοι μπολσεβίκοι στα 1917 δεν ήταν προετοιμασμένοι γι' αυτό το είδος της πλατφόρμας που έφερε μαζί του ο Λένιν από την ευρωπαϊκή εξορία του»².

Ο Λένιν, με τη βιαιότητα που τον διέκρινε πάντα στην υποστήριξη των απόψε

ών του, θα καταγγείλει με τις περίφημες *Θέσεις του Απρίλη* τις υποχωρητικές τάσεις.

«Η ιδιομορφία της σημερινής στιγμής στη Ρωσία βρίσκεται στο πέρασμα από τον πρώτο σταθμό της επανάστασης, που έδωσε την εξουσία στην αστική τάξη, επειδή το προλεταριάτο δεν είχε αρκετή συνειδητότητα και οργάνωση - στο δεύτερο σταθμό της, που πρέπει να δώσει την εξουσία στα χέρια του προλεταριάτου και των πιο φτωχών στρωμάτων της αγροτιάς». Ως εκ τούτου, «καμιά υποστήριξη της Προσωρινής Κυβέρνησης. Να εξηγούμε όλη την ψευτιά των υποσχέσεών της...»¹.

Απ' την άλλη όμως, ήταν ιδιαίτερα προσεκτικός για να μην πέσει στον τυχοδιωκτισμό και την απομόνωση: «Για να γίνουν εξουσία οι συνειδητοί εργάτες - υποστήριζε υπομονετικά ο Λένιν- πρέπει να κατακτήσουν την πλειοψηφία με το μέρος τους: όσο δεν εξασκείται βία πάνω στις μάζες, δεν υπάρχει άλλος δρόμος για την εξουσία. Δεν είμαστε μπλανκιστές οπαδοί της κατάληψης της εξουσίας από μια μειοψηφία. Είμαστε μαρξιστές οπαδοί της ταξικής πάλης...»². Ήταν όμως ιδιαίτερα σκληρός απέναντι στους συμφυλιστές, που, βασισμένοι στην παλιά πολιτική του κόμματος της «επαναστατικής-δημοκρατικής δικτατορίας του προλεταριάτου και της αγροτιάς», υποστήριζαν το συμβιβασμό με την προσωρινή κυβέρνηση και την «ολοκλήρωση» της αστικοδημοκρατικής επανάστασης. «Όποιος σήμερα, μετά την πείρα του Φλεβάρη, του Μάρτη, του Απρίλη, του Μάη του 1917, εξακολουθεί να μιλάει στη Ρωσία για "επαναστατική δημοκρατία" γενικά -απαντούσε ο Λένιν στους ίδιους του τους συντρόφους- αυτός θεληματικά ή άθελα, συνειδητά ή ασυνειδητά εξαπατά το λαό. Γιατί η "στιγμή" της γενικής συγχώνευσης των τάξεων ενάντια στον τσαρισμό ήλθε και παρήλθε. Η πρώτη συμφωνία της πρώτης "Προσωρινής Επιτροπής" της Κρατικής Δύστας με το Σοβιέτ, σήμαινε ήδη το τέλος της συγχώνευσης των τάξεων και την έναρξη της ταξικής πάλης»³.

Υστερα από μια σκληρή εσωκομματική σύγκρουση, οι απόψεις του Λένιν τελικά επικράτησαν. Πάνω στη βάση των γεγονότων, η πλειοψηφία του κόμματος πείστηκε για τη σωστή πολιτική, η ενότητα διατηρήθηκε και το κόμμα ως σύνολο μπήκε στο δρόμο του Οκτώβρη...

Η αντίδραση της εργατικής τάξης

Βέβαια, το Μάη του '17 η προσωρινή κυβέρνηση, ανάκατη ν'αντιμετωπίσει τη δυσάρεσκη απ' την πολιτική της -ακόμα και τότε ο υπουργός Εξωτερικών δήλωνε ότι «ολόκληρος ο λαός θέλει τη συνέχιση του παγκόσμιου πολέμου ως την αποφασιστική νίκη» - υποχρεώθηκε να προχωρήσει σε ανασχηματισμό. Για μια ακόμη φορά η αστική τάξη ακολούθησε το γνώσιμο δρόμο της συνεργασίας με τους «ρεαλιστές» ηγέτες του κινήματος. Έτσι στην προσωρινή κυβέρνηση των αστών φιλελευθέρων του κόμματος των Καντέ προσχώρησαν οι μενσεβίκοι και σοσιαλεπαναστάτες (εσέροι) ηγέτες.

Ο Λένιν εξήγησε τότε: «Οι "σοσιαλιστές" αρχηγοί μπαίνουντας στην κυβέρνηση

της αστικής τάξης αποδευνώνονταν κατά κανόνα άβουλα πρόσκαιρα, ανδρείκελα, προκαλήματα για τους κεφαλαιοκράτες, όπλο εξαπάτησης των εργατών... Οι βλάκες των κομμάτων των εσθρών και των μενσεβίκων πανηγύριζαν και λούζονταν με αυταρέσκεια στις ακτίνες της υποεργικής δόξας των αρχηγών τους. Οι κεφαλαιοκράτες έτριβαν τα χέρια τους από ικανοποίηση. Στο πρόσκαιρο των "αρχηγών των Σοβιέτ", είχαν αποκτήσει βοηθούς ενάντια στο λαό...»¹.

Εκείνη την περίοδο οι μενσεβίκοι και οι σοσιαλεπαναστάτες διατηρούσαν την υποστήριξη της συντριπτικής πλειοψηφίας των αντιπροσώπων εργατών και στρατιωτικών στα Σοβιέτ. Στο συνέδριο των Σοβιέτ του Ιούνη, από τους 777 αντιπροσώπους που είχαν δεσμούς με κόμματα (σε σύνολο 810) οι 285 ήταν σοσιαλεπαναστάτες, οι 246 μενσεβίκοι και μόνο 105 μπολσεβίκοι. Οι μπολσεβίκοι, αν και είχαν ως κύρια πολιτική το σύνθημα «Καμιά υποστήριξη στην Προσωρινή Κυβέρνηση», δεν οδηγήθηκαν ωστόσο στον σεχταρισμό.

Ο Λένιν, μακριά απ' το να καλεί σε άμεση ανατροπή της κυβέρνησης, υποστήριζε: «Όσο καιρό θ' αποτελούμε μειοψηφία θα επιτελούμε ένα έργο κριτικής ανάλυσης των λαθών, διασυνέχοντας ταυτόχρονα την ανάγκη να περάσει όλη η κρατική εξουσία στα χέρια των Σοβιέτ των εργατών βουλευτών...». Η κυβέρνηση σοσιατισμού, όπως ακριβώς είχαν προβλέψει οι μαρξιστές, δεν μπόρεσε να δώσει λύσεις στα προβλήματα της ρωσικής επανάστασης: να σταματήσει τον πόλεμο, να προχωρήσει στην αγροτική μεταρρύθμιση και να ικανοποιήσει τις εργατικές απαιτήσεις.

Τον Ιούνη του '17 μια τεράστια διαδήλωση οργανώθηκε από την Εκτελεστική Επιτροπή των Σοβιέτ. Στη διαδήλωση πήγαν από 400.000 εργάτες και στρατιώτες υιοθέτησαν τα σύνθήματα των μπολσεβίκων: «Κάτω οι 10 καταλαϊστές υπουργοί», «Όλη η εξουσία στα Σοβιέτ».

Οι μπολσεβίκοι βέβαια δεν ήταν διατεθειμένοι να διακινδυνεύσουν μια πρόωγη εξέγερση. Στις 21 του Ιούνη, ο Λένιν μέσα από την *Πράβντα* υποστήριξε: «Καταλαβαίνουμε την πίκρα, καταλαβαίνουμε τον αναβρασμό των εργατών του Πίτερ. Όμως τους λέμε: σύντροφοι, άμεση δράση δεν θα ήταν πράξη λογική για την ώρα».

Ωστόσο, παρά τις συμβουλές των μπολσεβίκων, η αντίδραση των εργατών και των στρατιωτών από την πολιτική της Προσωρινής Κυβέρνησης οδήγησε στη μεγάλη διαδήλωση στις 3 του Ιούλη, τα περίφημα «Ιουλιανά».

Τα *Ιουλιέστια*, επίσημο όργανο των Σοβιέτ, περιγράφουν τα γεγονότα της τρίτης του Ιούλη ως εξής: «Στις 5 το απόγευμα βγήκαν με όπλα στο δρόμο: το 1ο σύνταγμα, ένα μέρος από τους γρεναδιέρους κι ένα μέρος από το σύνταγμα Παβλόφσκ. Μαζί τους αμείωνε εργατικές μάζες... Οι μονάδες εκλέξαν προεβεία για την Πανρωσική Κεντρική Εκτελεστική Επιτροπή που διαπίστωσε εξ ονόματός τους τις ανόλουθες διεκδικήσεις: Κάτω οι δέκα αστοί υπουργοί! Όλη η εξουσία στα Σοβιέτ! Να σταματήσει η επίθεση! Δήμευση των τυπογραφείων των αστικών εφημερίδων! Εθνικοποίηση της γης! Έλεγχος στην παραγωγή!».

Η αντίδραση βέβαια δεν έμεινε δέχως συνέπειες. Η προσωρινή κυβέρνηση μετέφερε στρατό από το μέτωπο για να συντρίψει τις εργατικές κινητοποιήσεις και

να «καταστείλει την εξέγερση». Για μια ακόμα φορά οι συντηρητικοί ηγέτες βρέθηκαν απ' την άλλη πλευρά του οδοφράγματος. Οι μπολσεβίκοι, αν και διαφωνούσαν με τις κινητοποιήσεις, δεν έμειναν στο περιθώριο. Αντίθετα, συμμετείχαν ενεργά στα γεγονότα. «Τον Ιούλη-γράφει ο Α. Τρότσκι στην *Ιστορία της Ρωσικής Επανάστασης*- στην διακλάδωση των ιστορικών δρόμων, μόνο η επέμβαση του κόμματος των μπολσεβίκων απέλευσε τις δύο παραλλαγές ενός μοιραίου κινδύνου: είτε στο είδος των Ιουλιανών του 1848, είτε στο είδος της Παρισινής Κομμούνας του 1871. Μπαίνοντας θαρραλέα επικεφαλής του κινήματος, το κόμμα πέτυχε τη δυνατότητα να σταματήσει τις μάζες τη στιγμή που η διαδήλωση άρχιζε να μετατρέπεται σε γενική αναμέτρηση ενόπλων δυνάμεων... Η εργατική τάξη δεν βγήκε από τη δοκιμασία αυτοκεφαλαιωμένη και εξουθενωμένη. Διατήρησε στο ακέραιο τα μάχιαμα στελέχη της κι αυτά τα στελέχη είχαν μάθει πολλά»².

Ο Λένιν μάλιστα συμπεράνει πως τα Ιουλιανά ήταν «μια αντικαθερνητική διαδήλωση, τέτοιος θα ήταν ο τυπικός, ο πιο σωστός ορισμός των γεγονότων. Μα το βάθος του ζητήματος βρίσκεται σε τούτο, ότι δεν έχουμε μια συνηθισμένη διαδήλωση, είναι κάτι πολύ περισσότερο από μια διαδήλωση και κάτι λιγότερο από μια επανάσταση».

Προετοιμασίες της αντίδρασης για προξικότητα

Η προσωρινή υποχώρηση του κινήματος που ακολουθούσε τα Ιουλιανά έδωσε θάρρος στις δυνάμεις της αντεπανάστασης: «Αν το ξεσκήλωμα του Ιούλη ήταν μισο-εξέγερση-εκτίμησε ο Μπουχάριν- η νύξη της αντεπανάστασης ήταν κι αυτή ως κάποιιο βαθμό μισόνυξη». Κάτω απ' αυτούς τους όρους, μια νυκτερινή εκστρατεία ενάντια στους μπολσεβίκους ξεκίνησε. Στις 21 του Ιούλη ο εισαγγελέας Εφετών κήλεσε σε δίκη τον Λένιν, τον Ζηνόβιεφ, την Κολοντάι.

Ο Λένιν πέρασε στην παρανομία-κρύφτηκε στο σπίτι του αστυνομικού διευθυντή του «Ελσινγκφορς»- ενώ το 6ο συνέδριο του κόμματος συνήλθε χωρίς ν' ανακοινωθεί ο τόπος της σύγκλησής του. Στα τέλη του Ιούλη συνελήφθησαν ο Λουνάτσαρσκι και ο Τρότσκι. Οχι άδικα, ο Ιούλης του '17 χαρακτηρίστηκε ο «μήνας της μεγαλύτερης σκιοφαντίας στην παγκόσμια ιστορία».

Την ίδια περίοδο (26/7-3/8/17) συνήλθε και το 6ο συνέδριο του κόμματος των μπολσεβίκων, το οποίο αποδέχτηκε και τυπικά την προσχώρηση της ομάδας των «μειζραγιάδου» που περιελάμβανε ηγετικές φυσιογνωμίες του ρωσικού εργατικού κινήματος, όπως ο Τρότσκι, ο Ουρότσκι, ο Βολοντάρσκι, ο Γιόφε, ο Λουνάτσαρσκι, ο Μανουίλσκι, ο Καραχάν, ο Λοκρόφσκι κ.ά. Το συνέδριο αυτό, που αποκλήθηκε και ενδοσηχτικό, εξέλεξε την Κεντρική Επιτροπή που διαλύθηκε τελικά και την εξέγερση.

Στο μεταξύ, οι επιθέσεις του αστικού τύπου ενάντια όχι μόνο στους μπολσεβίκους, αλλά και στις στρατιωτικές επιτροπές συνεχίζονταν αμείωτα. Τα Ισθόστια αναγκάστηκαν να διαπιστώσουν: «Φαίνεται να μην υπάρχει λύση που οι αστικές

εφημερίδες να μην την έριξαν πάνω στον επαναστατικό στρατό».

Η εργατική τάξη βέβαια είχε διατηρήσει ανέραρες τις δυνάμεις της. Η υποχώρηση του Ιούλη, χωρίς να καταφέρει να στερεώσει την αστική εξουσία, άνοιξε μια παρατεταμένη περίοδο κυβερνητικής κρίσης που εκδηλώθηκε και στον κυβερνητικό ανασχηματισμό. Ο σοσιαλεπαναστάτης Κερένσκι έγινε πρωθυπουργός και ο μενσεβίκος ηγέτης, και πρώην κατάδικος Τσερετέλι, υπουργός Εσωτερικών. «Ένας πληθειακός ανασχηματισμός της εξουσίας», παρατηρήθηκε.

Η αστική τάξη όμως δεν μπορούσε να υποφέρει για πολύ την ύπαρξη των Σοβιέτ και απ' την άποψη αυτή δεν ήταν διατεθειμένη να ανέχεται συνεχώς την Προσωρινή Κυβέρνηση. Η ρωσική κοινωνία, όπως και κάθε άλλη κοινωνία, είχε ανάγκη από ενότητα διακυβέρνησης. Ανάμεσα στην αστική τάξη υπήρχε η αντίληψη ότι ήταν αναγκαία η εγκαθίδρυση μιας ισχυρής αστικής κυβέρνησης που θα εγγυόταν το αστικό καθεστώς συντριβάντας τις εργατικές οργανώσεις, τις στρατιωτικές επιτροπές και τα σοβιέτ, καθώς κι ένας «εθνικός ηγέτης» που θα προσερχόταν απ' τις δικές της γραμμές. Ο στρατηγός Κορνίλοφ ήταν ό,τι «καλύτερο» μπορούσε να παρουσιάσει. Η αντίδραση περνούσε οργανωμένα στην αντιμετώπιση.

Στις αρχές Αυγούστου, ένα συνέδριο βιομηχάνων και εμπόρων απειλούσε ότι «το σκελετωμένο χέρι του λιμενί και της λαϊκής αβιλιότητας θα πιάσει από το λαιμό τους φίλους του λαού».

Στον στρατό, η αλίκια των στρατηγών επιζητούσε την επαναφορά της ποινής του θανάτου, τη διάλυση των στρατιωτικών επιτροπών και την επαβολή της στρατιωτικής πειθαρχίας γιατί, όπως ομολογούσε ο στρατηγός Μιχουσίλοφ, «οι διοικητές, απ' τον απλό λοχαγό ως τον αρχιστράτηγο, δεν είχαν κύρος». Η προσωρινή κυβέρνηση υποχώρησε στις πιέσεις της αντίδρασης και στις 12 του Ιούλη επανέφερε την ποινή του θανάτου στο στράτευμα! Η σοβαρή αυτή υποχώρηση έδωσε τα περιθώρια —όπως συμβαίνει πάντα σ' αυτές τις περιπτώσεις— στην αντίδραση να κινηθεί προς την κατεύθυνση ενός στρατιωτικού πραξικοπήματος.

Στις 28 Αυγούστου, ο στρατηγός Κορνίλοφ, αυτός που ο Κερένσκι αποκαλούσε «πρώτο στρατιώτη της προσωρινής κυβέρνησης», με την υποστήριξη της αστικής τάξης και της συμμοχικής διπλωματίας που συμμετείχε ενεργά στην κινητικοποίηση αντιεπαναστατικών δυνάμεων, κινητοποίησε την περιβόητη «άγρια» μεραρχία για να συντρίψει την Πετρούπολη της επανάστασης και να «κόψει την πατρίδα».

Ενιαίο μέτωπο

Οι «ρεαλιστές» ηγέτες της Προσωρινής Κυβέρνησης δεν επρόκειτο βέβαια να ξεφύγουν απ' αυτή τη «κοιτηρία». Ο Κερένσκι, ο Τσερετέλι και οι λοιποί δεν μπορούσαν να μην αντιληφθούν ότι το πολιτικό παιχνίδι με τη δικτατορία έπαιρνε σοβαρές διαστάσεις και απειλούσε όχι μόνο την Προσωρινή Κυβέρνηση και τα συμφιλιοτικά κόμματα που τη στήριζαν, αλλά και την ίδια την φυσική τους υπόσταση. Κάτω απ' αυτούς τους όρους, οι δεσμοί του Κερένσκι με τον Κορνίλοφ έσπασαν.

Οι μπολσεβίκοι, αν και τους χάριζε χάος με τους ηγέτες της προσωρινής κυβέρνησης, δεν δίστασαν να προτείνουν στα κόμματα των μενσεβίκων και των σοσιαλεπαναστατών κοινή δράση μπροστά στον κίνδυνο της αντεπανάστασης. Όπως ήταν επόμενο, υποχωρητικές και συμφιλιωτικές τάσεις εμφανίστηκαν και πάλι μέσα στο ίδιο το μπολσεβίκικο κόμμα. Ο Λένιν μ' ένα γράμμα του στην Κεντρική Επιτροπή έδωσε τότε μια περίφημη ερμηνεία για την πολιτική του ενιαίου μετώπου που υιοθέτησε το κόμμα εκείνη την περίοδο:

«Ακόμα και τώρα, δεν πρέπει να υποστηρίξουμε την κυβέρνηση Κερένσκι. Αυτό δεν βασίζεται πάνω σε αρχές. Θα ρωτήσετε ίσως: "Δεν πρέπει να πολεμήσουμε ενάντια στον Κορνίλοφ;" Ναι, βέβαια. Αλλά αυτά είναι δύο εντελώς διαφορετικά πράγματα. Υπάρχει εδώ ένα όριο που τα χωρίζει, που μερικοί μπολσεβίκοι το ξεπερνούν και πέφτουν στο "συμφιλιωτισμό" αφήνοντας τον εαυτό τους να παρασυρθεί από την αλημιμαρία των γεγονότων. Θα πολεμήσουμε, πολεμάμε ενάντια στον Κορνίλοφ, αλλά δεν υποστηρίξουμε τον Κερένσκι, ξεσκεπάζουμε την αδυναμία του...»⁹.

Ο στρατός του Κορνίλοφ αποδείχτηκε τελικά ανίκανος να δράσει ενάντια στην επανάσταση. Η βάση του στρατού, οι απλοί φαντάροι, συμπαθούσαν τους εργάτες και υποστήριζαν τις κατακτήσεις της επανάστασης. Οι αντιπρόσωποι των Σοβιέτ κέρδισαν πολύ γρήγορα τους καθυστερημένους μουσουλμάνους της «άγριας» μεραρχίας που αρνήθηκαν να βαδίσουν ενάντια στην Πετρούπολη.

«Η συναισθησία διαλύθηκε, συντρίφτηκε, εξανεμίστηκε στον αέρα». Την 1η του Σεπτεμβρίου ο στρατηγός Κορνίλοφ συνελήφθη. Ο Λένιν αργότερα, μετά την επικράτηση της επανάστασης, σε μια ομιλία του στο Πολυτεχνικό Μουσείο τον Αύγουστο του 1918 έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στη λανθασμένη τακτική των αστικών δυνάμεων. «Εμείς -αναγνώρισε τότε ο Λένιν- δεν είμαστε παρά ένα τμήμα που τράβηξε κάπως πιο μπροστά από τα άλλα εργατικά τμήματα, κι αυτό όχι γιατί είναι καλύτερο από τα άλλα, αλλά γιατί η ηλίθια πολιτική της αστικής τάξης έδωσε τη δυνατότητα στην εργατική τάξη της Ρωσίας να αποτινάξει πιο γρήγορα τον ζυγό της».

Η συντρίψη των αντεπαναστατικών δυνάμεων έστρεψε το κοινωνικό εκκρεμές επαναστατικά προς τ' αριστερά.

Την νύχτα της 1ης του Σεπτεμβρίου, το Σοβιέτ της Πετρούπολης με πρόεδρο τον Τσέκιντσε ψήφισε την πρόταση των μπολσεβίκων για το πέρας της εξουσίας στα Σοβιέτ με ψήφους 279 υπέρ και 115 κατά! Στη Μόσχα, στο Κίεβο, στην Φινλανδία, στην Κεντρική Σιβηρία και στα Σοβιέτ ψήφισαν υπέρ της εξουσίας των εργατών. «Οι μπολσεβίκοι αποκτούσαν τα κληρονομικά τους δικαιώματα».

Στις εκλογές για τα νέα προεδρεία των Σοβιέτ στην Πετρούπολη και την Μόσχα πλειοψήφησαν οι μπολσεβίκοι. Στην Πετρούπολη οι μπολσεβίκοι διέθιταν 160 ψήφους παραπάνω απ' όσους οι μενσεβίκοι και οι σοσιαλεπαναστάτες μαζί! Ο Τρότσκι, που εκλέχτηκε στις εκλογές αυτές πρόεδρος του Σοβιέτ της Πετρούπολης, παρατήρησε: «Η ψηφοφορία διεξαγόταν βγαίνοντας από την πόρτα. Η συζήτηση στην αίθουσα είχε φτάσει στο κατεκώρυφο. Δεν επρόκειτο για το προεδρείο. Επρόκειτο για την επανάσταση».

Τα συμριλιστικά-ρεφορμιστικά κόμματα προσπάθησαν βέβαια να διατηρήσουν τη βάση της Προσωρινής Κυβέρνησης που είχε υπονομευτεί από την αναπτυσσόμενη ταξική πάλη και τα αντίθετα κοινωνικά συμφέροντα. Για το σκοπό αυτό συγκάλεσαν στις 12 του Σεπτεμβρίου μια σύσκεψη αντιπροσώπων των σοσιαλιστικών κομμάτων, των Σοβιέτ, των συνδικάτων, των στρατιωτικών μονάδων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και την περιβόητη Πανρωσική Δημοκρατική Συνδιάσκεψη που ανέδειξε το Προκοινοβούλιο, σε μια προσπάθεια να δημιουργήσουν νέα, συμβιβαστικά όργανα εξουσίας.

Η δημιουργία του Προκοινοβουλίου προκάλεσε νέα ένταση μέσα στο μπολσεβίκικο κόμμα. Η απουσία του Λένιν αποδείχτηκε για μια ακόμη φορά καθοριστική.

Στις 20 του Σεπτεμβρίου, μια συνδιάσκεψη του κόμματος με ψήφους 77 υπέρ και 50 κατά ψήφισε υπέρ της συμμετοχής των μπολσεβίκων στο Προκοινοβούλιο. Ορίζε μάλιστα αντιπρόσωπο του κόμματος τον Πιατάκοφ. Αν και οι μαρξιστές πάντα χρησιμοποιούσαν το ίδιο το αυτικό κοινοβούλιο για τους σκοπούς της επανάστασης - οι μπολσεβίκοι μάλιστα συμμετείχαν ακόμη και στις αναδραστικές Δούμες του Τσάρου - ωστόσο τώρα οι συνθήκες που χαρακτηρίζονταν από την «μπολσεβικοποίηση» των σοβιέτ, ήταν εντελώς διαφορετικές.

Τρεις μέρες αργότερα, ο Λένιν εξηκούσε στους συντρόφους του:

«Πρέπει να μπούκοτάρουμε το Προκοινοβούλιο. Πρέπει ν' αποτραβηχτούμε στα Σοβιέτ εργατών, στρατιωτών και αγροτών, ν' αποτραβηχτούμε στα συνδικάτα, να τραβηχτούμε γενικά στις μάζες. Πρέπει να τις καλέσουμε στην πάλη. Πρέπει να τους δώσουμε ένα σύνθημα σωστό και ξάστερο: να κυνηγήσουν τη βοναπαρτίστικη συμμορία του Κερένσκι με το δολερό Προκοινοβούλιό του...»¹⁰.

Ένα δημοκρατικό κόμμα σχεδίασε την κατάληψη της εξουσίας

Στις 10 του Οκτώβριου συνήλθε η ιστορική συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής του Μπολσεβίκικου κόμματος. Καί είναι ειρωνεία της ιστορίας ότι η συνεδρίαση αυτή έγινε στο σπίτι του μενσεβίκου Σουχάνοφ, που η γυναίκα του ήταν με τους μπολσεβίκους. «Ω καινούργιοι αστείοι της εύθυμης μούσας της Ιστορίας - αναγνώρισε αργότερα ο ίδιος ο Σουχάνοφ - κείνη η αποφασιστική συνεδρίαση των ανώτερων ηγμένων έγινε σπίτι μου, πάνω στον ίδιο δρόμο, Κάρακοβκα 32 (διαμέρισμα 31). Μα όλα αυτά γίνονταν χωρίς να ξέρω τίποτα». Η άγνοια, βέβαια, των μενσεβίκων δεν εμπόδιζε τους μπολσεβίκους ηγέτες ν' αποφασίσουν στη συνεδρίαση αυτή την κατάληψη της εξουσίας!

«Η πολιτική ανάλυση της πάλης των τάξεων στη Ρωσία και την Ευρώπη - υποστήριξε ο Λένιν και μαζί μ' αυτόν και η πλειοψηφία της Κ.Ε. - αποδειχνει την απόλυτη ανάγκη μιας αποφασιστικής και δραστήριας πολιτικής που δεν μπορεί να είναι άλλη από την ένοπλη εξέγερση».

Όχι τυχαία, η απόφαση της Κ.Ε. ανέλυε την κατάσταση ερμηνεύοντας πρώτα

απ' όλα τις διεθνείς συνθήκες και τις άμεσες επιπτώσεις τους στις ρωσικές εξελίξεις.

«Η Κ.Ε. αναγνωρίζει ότι τόσο η διεθνής κατάσταση της ρωσικής επανάστασης (εξέγερση στο στάλο της Γερμανίας ως ανώτατη εκδήλωση της ανάπτυξης σε όλη την Ευρώπη της παγκόσμιας σοσιαλιστικής επανάστασης, έλπειται η απειλή του κόσμου των ιμπεριαλιστών να πνίξει την επανάσταση στη Ρωσία)... όσο και η κατάκτηση από το προλεταριακό κόμμα της πλειοψηφίας στα Σοβιέτ - όλ' αυτά σε συνδυασμό με την αγροτική εξέγερση και τη στροφή της εμπιστοσύνης του λαού προς το κόμμα μας (εκλογές στη Μόσχα)... όλα αυτά βάζουν στην ημερησία διάταξη την ένοπλη εξέγερση».

Ωστόσο ηγετικά στελέχη του κύρους και της ακτινοβολίας του Κάμενεφ και του Ζηνόβιεφ αντιτάχτηκαν ενεργά στην εξέγερση κατηγορώντας την πλειοψηφία της Κ.Ε. για «μπλανκισμό».

«Βίμαστε απόλυτα πεπεισμένοι -ιστοστήριζαν σε κοινή δήλωση τους- ο Κάμενεφ και ο Ζηνόβιεφ- ότι το να κηρύξουμε τώρα την ένοπλη εξέγερση θα ήταν σαν να διακινδυνεύαμε όχι μονάχα την τύχη του κόμματος, αλλά και την τύχη της ρωσικής και παγκόσμιας επανάστασης... η διαμαρτυρία μας σκοπό έχει να προφυλάξει το κόμμα από την καταστροφική αυτή πολιτική».

Η σύγκρουση μέσα στο κόμμα πήρε οξύ χαρακτήρα. Οι διαφορές φάνηκαν, και σε κάποια φάση ήταν αγεφύρωτες. Το κόμμα βρέθηκε αντιμέτωπο με τη διάσπαση. Ιδιαίτερα όταν ο Κάμενεφ και ο Ζηνόβιεφ παραιτήθηκαν από την Κ.Ε. και κατήγγειλαν στον αντισοβιετικό Τύπο την εξέγερση.

Η απάντηση του Λένιν, μέσα από ένα γράμμα που απευθυνόταν στα μέλη του κόμματος, ήταν ιδιαίτερα σκληρή. Αφού κατηγορήσε ως «απεργασπάστες» τον Κάμενεφ και τον Ζηνόβιεφ δεν δίστασε να δηλώσει «θα θεωρούσα τον εαυτό μου ανέντιμο αν οι παλιές μου σχέσεις με τους συντρόφους μ' εμπόδιζαν να τους καταδικάσω. Δηλώνω ξεκάθαρα πως δεν τους θεωρώ πλέον συντρόφους και θα παλέψω με όλες μου τις δυνάμεις στην Κεντρική Επιτροπή και το συνέδριο για τον αποκλεισμό τους από το κόμμα... Δύσκολο καιρό! Δύσκολο πρόβλημα. Σοβαρή προετοιμασία»¹¹.

Ωστόσο, η ιστορία του μπολσεβικισμού είναι πλούσια σε μαθήματα. Τόσο σε επαναστατική μαρξιστική πολιτική όσο και σε ζητήματα εργατικής δημοκρατίας και κομματικής λειτουργίας. Η αδιαλλαξία στις ασχές ήταν αδιάσπαστα δεμένη με την κατανόηση των πραγματικών εξελίξεων, με την ευλογισία των χειρισμών απέναντι σε τάξεις και ομάδες, ακόμα και άτομα. Ο Γκ. Μπόφα του ΙΚΚ -που επιμελήθηκε των πρακτικών του μπολσεβικικού κομμάτος- μένει έκπληκτος από την τακτική της ηγεσίας απέναντι στους απεθωάρχους διαφενούντες.

«Στο σύνολό της η Κεντρική Επιτροπή -σημειώνει ο Μπόφα- δεν απαίτησε διαγραφή, αλλά περιορίστηκε να δεχτεί την παραίτηση του Κάμενεφ. Αυτό ωστόσο δεν εμπόδισε τον τελευταίο να είναι παρών (λεπτομέρεια που παρέμεινε, αλήθεια, ανεξήγητη) το πρωί της 24ης Οκτώβρη (6ης Νοέμβρη) στο Σμόλνι, όπου η Κεντρική Επιτροπή συνεδρίασε προκειμένου να λάβει τις τελευταίες αποφάσεις

της εν όψει της εξέγερσης»¹².

Σύμφωνα με την τυπική-γραφειοκρατική αντίληψη, όποιος διαφωνεί και εναγνιώνεται στην πλειοψηφία της ηγεσίας πένω σε κρίσιμα ζητήματα --και όλοι θα συμφωνήσουμε ότι η προετοιμασία της εξέγερσης είναι ίσως το πιο αποφασιστικό ζήτημα-- ούτε λίγο ούτε πολύ είναι «αράκτορας του ιμπεριαλισμού», «συνειδητός προβοκάτορας» κ.λπ- κατηγορίες για τις οποίες τόση μεγάλη πείρα είχε δυστυχώς το διεθνές εργατικό κίνημα. (Και είναι ειρωνεία της ιστορικής διαλεκτικής ότι ο Κάμενεφ και ο Ζηνόβιεφ εκτελέστησαν αργότερα από τη γραφειοκρατία με την κατηγορία ότι ήταν «αράκτορες» του γερμανικού ιμπεριαλισμού).

Όστόσο για τους μαρξιστές η αλήθεια είναι εντελώς διαφορετική. Οι λαθιμένες αντιλήψεις του Κάμενεφ και του Ζηνόβιεφ, οι υποχωρήσεις στις πιέσεις για την προετοιμασία των εκλογών για Συντακτική Συνέλευση και όχι για την προετοιμασία της εξέγερσης δεν ήταν θεωρητικό λάθος που οφειλόταν απλώς και μόνο στον προσκατικό τους χαρακτήρα. Αντίθετα, όπως εξήγησε και ο Τρότσκι, που προσπαθήσει να προσδιορίσει τους υλικούς όρους αυτής της κρίσης: «Ο μπολσεβικισμός αναπτύχθηκε μέσα σε καθορισμένο κοινωνικό περιγύρο, που δοκίμασε τις ποιότητες αντιδράσεις του, ανάμεσα στις οποίες η επίδραση της μικροαστικής κίνησης και της πολιτιστικής καθυστέρησης. Σε κάθε καινούργια κατάσταση το κόμμα δεν προσανατολιζόταν παρά με μια εσωτερική κρίση.... Ο Ζηνόβιεφ και ο Κάμενεφ, πιο ανοιχτά από τους άλλους, ενόρκωναν τις ανασταλτικές τάσεις του κόμματος, το πνεύμα της αναποφασιστικότητας, την επίδραση των σχέσεων με τους μικροαστούς και την πίεση των κυρίαρχων τάξεων».

Η κατανόηση ότι αυτές οι υποχωρητικές τάσεις ήταν αντανάκλαση της κρίσης προσανατολισμού που αγνόαζε όχι μόνο τις ηγετικές σφαίρες αλλά και ολόκληρο τμήμα του κόμματος καθόριζε και την πολιτική και την τακτική της ηγεσίας. Στην ουσία, η πλειοψηφία αντιμετώπισε την απείθαρχη μειοψηφία όχι με τυπικές αποφάσεις βασισμένες στο καταστατικό, αλλά με σκληρή πολιτική αντιπαράθεση και κύρια με το μαρξιστικό προσανατολισμό στα γεγονότα και με την ίδια την επαναστατική δράση. Για μια ακόμα φορά ο Λένιν προστάτευσε το κύρος των συντρόφων του. Δεν είναι τυχαίο ότι μερικά χρόνια αργότερα, μέσα από τη διαθήκη του, προειδοποιούσε, δυστυχώς προφητικά, ότι «το επεισόδιο Ζηνόβιεφ-Κάμενεφ κατά τον Οκτώβρη δεν ήταν βέβαια τυχαίο, αλλά δεν πρέπει να γίνει εκμετάλλευση σε βάρος τους...».

Η εργατική τάξη για πρώτη φορά στην εξουσία

Στις 21 του Οκτώβρη, οι μπολσεβίκοι οργάνωσαν μια αποφασιστική εκστρατεία μέσα στο στρατό προετοιμάζοντας τους στρατιώτες για την κατάληψη της εξουσίας. Η φρουρά της Πετρούπολης μάλιστα υιοθέτησε τρεις σύντομες μα καθοριστικές αποφάσεις:

«1. Η φρουρά της Πετρούπολης και των περιχώρων υπόκειται πλήρη υποστή-

ριξη στην Επαναστατική Στρατιωτική Επιτροπή με όλα τα μέσα...

2. Η 22 του Οκτώβρη θα είναι ημέρα καθορισμένη για ειρηνική επιθεώρηση των δυνάμεων...

3. Το Πανρωσικό Συνέδριο των Σοβιέτ πρέπει να πάρει την εξουσία στα χέρια του και να εγγυηθεί στο λαό ειρήνη, γη και ψωμί».

Εκατοντάδες απ' τους αντιπροσώπους ψήφισαν υπέρ, 57 μόνο απείχαν ενώ ούτε ένας δεν ψήφισε κατά! Μέσα στις διαμορφούμενες νέες συνθήκες δεν υπήρχε καμιά οργανωμένη δύναμη να εμποδίσει την ολοκλήρωση της επαναστατικής διαδικασίας. Η εργατική τάξη και η φτωχή αγροτιά απαιτούσαν ριζικές λύσεις. Η αντικειμενική κατάσταση μετατοπιζόταν ραγδαία προς τ' αριστερά.

Υπό τους όρους αυτούς ο Λένιν εγκατέλειψε την παρανομία και έφθασε στο Σμόλνι, την έδρα του Σοβιέτ της Πετρούπολης, εκεί όπου και έπαλλε η καρδιά της ρωσικής επανάστασης. Η Προσωρινή Κυβέρνηση των λεγόμενων συμφιλιωτικών κομμάτων αποτελούσε τώρα ένα φάντασμα εξουσίας, περιχαρατωμένη στα Χειμερινά Ανάκτορα, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των εργατιών και των στρατιωτών ακολουθούσε τους μπολσεβίκους.

Στις 25 του Οκτώβρη, τα επαναστατικά στρατεύματα κατέλαβαν τους σιδηροδρομικούς σταθμούς, τα υπουργεία, την Κεντρική Τράπεζα, το ταχυδρομείο και το τηλεγραφείο. Η εφημερίδα των μπολσεβίκων *Εργατικός Δρόμος* με κύριο άρθρο της έδινε την προοπτική: ανατροπή της Προσωρινής Κυβέρνησης.

Μια επαναστατική κατάσταση δεν διατηρείται αιώνια. Ένα κόμμα μπορεί να προετοιμάζεται για την επανάσταση χρόνια, ακόμα και δεκαετίες. Είναι υποχρεωμένο όμως να κερδίσει την εργατική τάξη και, το κυριότερο, να την οδηγήσει στην εξουσία όταν αυτή ξεσπάσει. Πολύ σιωστά ο Λένιν εξηγούσε ότι «η επιτυχία της ρωσικής και παγκόσμιας επανάστασης εξαρτάται από τρεις μέρες αγώνα». Αντίληψη που ήταν σύμφωνη και με τη θεώρηση του Ενγκελς ότι σε μια μέρα μπορεί να μετουσιωθεί η ουσία 25 ολόκληρων χρόνων!

Και οι μπολσεβίκοι –δηλαδή η αριστερή τάση του Ρωσικού Εργατικού Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος– δεν δίστασε. Το βράδυ της ίδιας μέρας συνήλθε το 2ο Πανρωσικό Συνέδριο των Σοβιέτ. Στο συνέδριο αυτό οι μπολσεβίκοι κέρδισαν την πλειοψηφία. Οι αντιμαχόμενες ενδιάμεσες λύσεις απομονώθηκαν. Οι μενσεβίκοι, οι δεξιοί σοσιαλεπαναστάτες και οι οπαδοί της Μπουντ εγκατέλειψαν το συνέδριο.

Ο Λουντατόφσκι, εκ μέρους των μπολσεβίκων, διακήρυξε τότε με δυνατή φωνή: «Η πληρεξουσιότητα της συμφιλιωτικής Κεντρικής Εκτελεστικής Επιτροπής έχει εκπνεύσει. Η Προσωρινή Κυβέρνηση παρατήθηκε. Το συνέδριο παίρνει την εξουσία στα χέρια του».

Το ίδιο το συνέδριο θ' αποφασίσει: «Στηριγμένο στη θέληση της τεράστιας πλειοψηφίας των εργατιών, των φαντάρων και των αγροτών, στηριγμένο στη νικηφόρα εξέγερση των εργατιών και της φρουράς της Πετρούπολης, το συνέδριο παίρνει την εξουσία στα χέρια του».

Τη νύχτα της 25ης προς τις 26 του Οκτώβρη, κάτω από τις βροντές των κανο-

νιάν του θωρηκτού ΑΒΡΟΡΑ, οι επαναστάτες εργάτες, φαντάροι και ναύτες κατέλαβαν τα Χειμερινά Ανάκτορα και συνέλαβαν την Προσοικινή Κυβέρνηση. Η εργατική τάξη κατακτούσε έτσι την εξουσία.

Ο Τζ. Ριντ, ιστορικός και ποιητής της επανάστασης, περιέγραψε με ζωηρά χρώματα τα συναισθήματα που κυριάρχησαν τις στιγμές εκείνες στο Σμόλνι, την καρδιά της επανάστασης:

«Απότομα, από μια γενική παρόρμηση, βρεθήκαμε όλοι όρθιοι πιάνοντας τους συναρπαστικούς τόνους της Διεθνούς. Ένας ψαρομάλλης στρατιώτης έκλεινε σαν παιδί. Η Αλεξάνδρα Κολονάα ανοιγόκλεινε γοργά τα μάτια της για να μην κλείψει. Η ροσιμαλέα αρμονία διατρεχόταν μέσα στην αίθουσα τραπώντας τζάμια και πόρτες κι ανεβαίνοντας ψηλά στον ουρανό».

Μια νέα σελίδα στην ιστορία της ανθρωπότητας γύριζε...

Σημειώσεις

1. Λένιν: Τα διδάγματα της επανάστασης, Διαλεκτά Έργα, τόμος II, μέρος 1ο, σ. 84-85.
2. Μπουχάριν-Πρεομπραζένσκι: Το Αλφαριθμητικό του κομμουνισμού, εκδ. Γνώσεις, σ. 9.
3. Τζορτζ Λιντχάιμ: Σύνοψη Παγκόσμια Ιστορία του Σοσιαλισμού, εκδ. Γλάρος, σ. 318, 319.
4. Λένιν: Για τα καθήκοντα του προλεταριάτου στην παρρηγή επανάσταση, Διαλεκτά Έργα, τόμος II, μέρος 1ο, σ. 4.
5. Λένιν: Για τη δυναμική εξουσία, Διαλεκτά Έργα, Τόμος II, μέρος 1ο, σ. 11-12.
6. Λένιν: Μικροαστική θέση για το ζήτημα του οικονομικού χάους, (Πράβντα, 14.6.1917), Άπαντα, Τόμος 32, εκδόσεις Γνώσεις, σ. 248.
7. Λένιν: Τα διδάγματα της Επανάστασης, *ibidem*, σ. 90.
8. Λέων Τρότσκι: Ιστορία της Ρώσικης Επανάστασης, Τόμος 3ος, εκδ. Νέοι Στόχοι, σ. 82.
9. Λένιν: Γράμμα προς την Κ.Ε. του ΣΔΕΚΤΡ, Άπαντα, Τόμος 34, σ. 119.
10. Λένιν: Από το ημερολόγιο ενός δημοσιολόγου, Άπαντα, Τόμος 34, σ. 262.
11. Λένιν: Γράμμα προς τα μέλη του Κόμματος των Μπολσεβίκων, 18.10.1917. Άπαντα, Τόμος 34, σ. 420.
12. Γκιοζέτε Μπόφα: Εισαγωγή - Σχόλια στα Πρακτικά της Κ.Ε. του Μπολσεβίκου Κόμματος, Αύγουστος 1917 - Φλεβίωσης 1918, εκδ. Εξάντας (με τίτλο Οι Μπολσεβίκοι στην Οκτωβριανή Επανάσταση, σ. 37).